

stare non potest, quia sicut dictum est ipsa etiam bona merita sunt homini a deo & sunt predestinationis effectus. Alio modo potest intelligi ut aliquis dicatur dignus misericordia non propter aliqua merita precedentia gratiam, sed propter merita subsequencia, puta ut dicam quod deus dat alicui gratiam, & propoluit eam ab aeterno illi se daturum quem preceperit ea benefere vltimum.

Et secundum hoc intelligit glo. quod miseretur cui misericordiam est. Vnde dicit, Misereror cui miserus ero. i. Reijcetur opinio eos illi misereror vocando, & gratiam apponendo cui prae-rum q dicit scius ero quod misericordiam daturus essem sciens illud dei aliquem predestinare quod nec hoc conuenienter dici possit. Manifestum est eo qd pui det et bene vsuru gra-

enim quod nihil potest poni ut ratio predestinationis quod est predestinationis effectus etiam si accipiatur prout est in dei praesentia, quia ratio predestinationis praetelligitur predestinationi, effectus autem in ipsa includitur. Manifestum est autem quod omne dei beneficium quod homini confert ad salutem est diuinae predestinationis effectus. Diuinum autem beneficium non solum extendit se ad infusionem gratiae qua homo iustificatur, sed etiam ad gratiae vltimum: sicut etiam in rebus naturalibus non solum in causis ipsas formas in rebus sed etiam ipsos motus & operationes formarum eo qd deus est principium omnis motus cuius operatione celsante a mouendo ex formis nullus motus vel operatio sequitur. Sicut autem se habet habitus gratiae vel virtutis in anima ad vsum ipsius, sic se habet forma naturalis ad suam operationem. Et ideo dicitur Esa. 26. Omnia opera nostra operatus es in nobis domine. Probat autem hoc specialiter ratione Aristoteles de operibus voluntatis humanae. Cum enim homo habeat potentiam ad opposita, puta ad sedendum vel non sedendum oportet quod reducatur in actum per aliquid aliud. Reuertitur autem in actum actus horum per consilium ex quo vnum oppositorum praerlegit alteri. Sed sicut iterum homo habet potentiam consiliandi vel non consiliandi, oportet esse aliquid per quod reducatur in actum consilij. Et cum in hoc non sit procedere in infinitum, oportet esse aliquid principium extrinsecum superius homine quod ipsum moueat ad consiliandum, & hoc non est aliud quam

bono visus dei. Sic igitur ipse visus gratiae est a deo nec propter hoc gratiae est a superius habius gratiae sicut nec superius formae deo & ideo naturales quantum deo in omnibus operetur, quia sicut est effectus dicitur Sap. 8. Ipse disponit omnia iustiter, quia. f. per suas formas omnia inclinantur quasi sponte in id ad quod ordinantur a deo. Sic igitur non potest esse quod merita consequentia gratiam sint ratio miserendi aut praedestinandum, sed sola dei voluntas secundum quam misericorditer aliquos liberat. Manifestum est enim quod iustitia distributiva locum habet in his quae dantur ex debito, puta si aliqui meruerunt mercedem vel plus laborantibus maior merces donetur, non autem habet locum in his quae sponte & misericorditer aliquis dat, puta si aliquis duos pauperes in via inueniens det vni quod potest vel disponit in elemosinam dare, non est iniquus sed misericors. Similiter si aliquis duobus aequè ipsum offendentibus vni dimittat offensam & non alteri, est misericors vni & iustus ad alterum, neutri vero iniquus.

Nota

Quod reprobatio.

Cum enim omnes homines propter peccatum primi parentis damnationi nascantur obnoxij, quos deus per suam gratiam liberat, sola misericordia liberat: & sic quibusdam est misericors quos liberat, quibusdam autem iustus quos non liberat, neutris autem iniquus. Et ideo apostolus questionem soluit per auctoritatem quae omnia diuinae misericordiae ascribit. Sciendum est tamen quod dei misericordia secundum tria aeternit. Primo quidem secundum praedestinationem qua ab aeterno apponit aliquos liberare. Pal. Misericordia eius ab aeterno & in aeternum. Secundo secundum vocationem & iustifi-

cationem quibus homines saluat ex tempore. Tit. 3. Secundum suam misericordiam saluos nos fecit. Tertio magnificando per gloriam quando liberat ab omni miseria. Pal. Qui coronat te in misericordia & miserationibus. Et ideo misereror. f. vocando & iustificando cui misereror praedestinando & misericordiam praestando, finaliter glorificando eum cui misereror vocando & iustificando. Et hic sensus magis concordat cum nostra littera quae dicit, Misereror cui voluero, & clemens ero cui mihi placeat. Vbi manifeste non meritis sed solum diuinae voluntati ascribitur diuina misericordia.

¶ Deinde cum dicit, Igitur non volentis & c. ) conclusit propositum ex praemissa auctoritate. Et potest hanc conclusionem multipliciter intelligi. Vno modo sic, Igitur ipsa salus hominis non est volentis neque currentis. non debetur alicui per aliquam eius voluntatem vel exteriori operationem, quae dicitur cursus, secundum illud. 1. Corin. 9. Sic currite ut comprehendatis. Sed est misericordiae dei, id est procedit ex sola dei misericordia, ut maxime sequitur ex auctoritate inducta Deut. 9. Nec dicas in corde tuo, propter iustitiam meam introduxit me dominus vt terram possiderem. Potest autem & aliter intelligi, vt sit sensus, Omnia procedunt ex dei misericordia: igitur non est volentis, scilicet velle neque eugrentis, scilicet currere, sed vtunque est misericordiae dei, secundum illud. 1. Corin. 15. Non autem ego, sed gratia dei mecum. Et Ioan. 15. Sine me nihil potestis facere. Sed si hoc vltimum in hoc verbo intellexisset apostolus cum etiam gratia sine libero arbitrio hominis non vult neque currit potuisset eorum uerbo dicere, non est misericordiae dei, sed volentis & currentis, quod aures pie non ferunt. Vnde plus aliquid est ex his verbis intelligendum, vt scilicet principalitas gratiae dei attribuitur. Semper enim actio magis attribuitur principali agenti quam secundario, puta si dicamus quod securus non facit arcam sed artifex per securum, voluntas autem hominis mouetur a deo ad bonum. Vnde supra. 8. dictum est, Qui spiritus dei aguntur hi sunt filij dei. Et ideo hominis operatio inferior non est homini principaliter, sed deo attribuenda. Phil. 1. Deus est qui operatur in vobis velle & perficere pro bona voluntate. Sed si non est volentis velle neque currentis currere, sed dei mouentis ad hoc hominem, videtur quod ad hoc non sit dominus sui actus quod pertinet ad libertatem arbitrij. Et ideo dicendum est quod deus omnia mouet sed diuersimodo in quantum. v. n. quod quod mouet ab eo secundum modum naturae suae. Et sic homo mouetur a deo ad volendum & currentem per modum libere voluntatis. Sic ergo velle & currere est hominis, vt libertas non autem est hominis vt principaliter mouetis, sed dei.

¶ Deinde cum dicit, (Dicit enim scriptura & c.) soluit questionem praemissam quantum ad reprobationem malorum. Et primo inducit auctoritatem. Secundo inferit conclusionem, ibi, Ergo cui vult miseret & c. ) Dicit ergo, Ita ostensum est quod non est iniquitas apud deum quantum ad hoc quod ab aeterno reprobat malos. Dicit enim scriptura ex ore dei Exo. 9. Quia in hoc ipsum excitauit te vel seruauit te secundum aliam litteram, vt ostendam in te virtutem meam vt annuntietur nomen meum in vniuersa terra. Nota autem littera sic habet, Et idcirco posui te vt ostendam in te fortitudinem meam, vt enarretur nomen meum in omni terra. Vbi primo considerandi est quod dicitur: ca reprobos faciat quod ostendit, dicens, In hoc ipsum seruauit te. Idignus eras mori propter mala quae fecerast supra primo. Qui talia agunt, digni sunt morte. Sed tamen non statim tibi morte induxi. i. seruauit te in vita eo fine quo sequitur, vt. f. ostendam & c. Et in hoc etiam sensu potest legi quod dicitur, Excitauit te. i. cum apud me pro tuis meritis mortuus es, concessi tibi vitam quam si te excitarem. In quo apparet quod deus iniquitatem reprobis non facit, cum ipsi ex suis meritis essent digni